

מראי מקומות - קידושין מ"ו

מעכבת, אז הוי חוב לו, וא"כ לא מהני. וע' בחזו"א (אה"ע מ"ט, ח') שכ' דהו"ל כמי שהתנה האבל שנתרצה אם כשתשמע בתו תתרצה היא, וכיון דעכשיו כבר היא אינה נתרצה, א"כ גם אין ריצוי שלו ריצוי.. אבל כ' תוס' דברש"י אין צריך לומר כן, דפי' הואיל ובשעת קבלת קידושין לא נתרצה האב, אם באתה לחזור קודם שנתרצה האב, חוזרת ולא מהני תו ריצוי האב. ודברי רש"י צ"ב, מה מהני מחאתה, הרי סכ"ס נתרצה האב. וכ' האבני מלואים (ל"ז, י"ד) דאף דרש"י ס"ל דמקודשת למפרע, היינו משום דאמר' דכיון דנתרצה לבסוף, מסתמא ניחא ל' בזכות בתו, אבל כל זמן שלא נתרצה ולא שמע, אינו מוכח דניחא ל' בזכות בתו, כיון דיוצאה היא לכמה דברים מרשותו. וכיון דמיחתה הבת, א"כ מוכח דריצוי שנתרצה האב אח"כ לאו משום דניחא ל' בזכות בתו, כיון דאינה גופה לא ניחא לה, וא"כ, כיון דלאו משום זכות בתו וניחותא דידה הוא דנתרצה, א"כ אינו מוכח שנתרצה מעיקרא לניחותא דידה ולרצונה, וודאי ריצוי שלו של עכשיו אינו כלום.

(ג) א"ל אביי, צריכה קידושין לדעת אביה- פרש"י, אין ראי' מכאן דמיירי שלא פיתה לשום אישות, דיתכן דבאמת פיתה לשום אישות, אלא דמצריך לה קידוש אחרני לדעת אביה. וזה צ"ב, למה יהי צריך עוד קידושין. ופי' הריטב"א, ד"ל דכך אמרה תורה, שאין לו להמפתה לקיימה עד שיקדשנה בקידושין גמורין כרצון האב, או שיתרצה בפירוש בקידושין ראשונים, דהו"ל כקידושין דהשתא.

(ד) אם יש בא' מהן ש"פ מקודשת, ואם לאו, אינה מקודשת- כ' הריטב"א, דמה דאי' במתני' "אינה מקודשת", היינו דאינה ודאי מקודשת, אבל עכ"פ ספק מקודשת היא, מדאמר' לעיל (יב.) דשמא שוה פרוטה במדי. אולם ע' בפנ"י דג"כ נקט כן ולכן הק' ע"פ מש"כ הריטב"א עצמו לקמן דמה דאי' בגמ' לקמן דל"ש בזו ול"ש בזו ובזו אם

(א) הואיל ונעשה בה מעשה יתומה בחיי האב- פרש"י, כיון שהיא עשתה מעשה גדולה כ"כ, לעשות קידושין וגם נישואין, א"כ ע"כ שתיקתו הוי או הודאה, או הפקיר זכותו שיש לו בה. והק' הפני יהושע, נהי דמהני זכיי' להיות קדושין גמורין מטעם זכיי' (כמו שפי' הוא בריש הסוגיא), או משום צאי וקבלי קידושין, וכדעת הרא"ש, אבל איך מהני הפקיר זכותו לענין קידושין, הא קטנה אין לה יד לקידושין (וע"ש דכ' דלענין נישואין שפיר מהני, ויש לע' בזה). וכ' דאולי כוונת הגמ' לומר דבכה"ג יהי קידושין דרבנן, וכיתומה ממש דתקנו לה קידושין, ומזה יהי ראי' לדעת השאלתות והבה"ג דס"ל דאפי' בחיי האב אם ליתא לאב תקנו לה קידושין, וה"נ כיון שהפקיר רשותו, כמאן דליתי' דמי. וע' באבני מלואים (ל"ז, ו') שביאר באו"א, ע"פ מש"כ שם לחלק בין קידושי ביאה לקידושי כסף ושטר לענין צאי וקבלי קידושין. וכ' דר' הונא כאן אתי לשיטתו, דס"ל דחופה קונה לקידושין, והוא דומה לביאה, דאי"צ דעת האב בפועל, אלא שרק צריכה להפקיר עצמה אצל הבעל, וגם כאן הדין כן, דכיון דהאב הפקיר זכותו לכל מי שירצה לקדשה, שפיר מהני הקידושין, אפי' בלא דעתו בפועל בהמעשה קידושין. ואע"ג דאי"ז עושה אלא קידושין, וארוסה אינה אוכלת בתרומה, מ"מ שאני חופה דהא הבעל מייחד לה מקום בביתו, וא"כ לא שייך החשש דשמא תשקה (וצ"ע מטעם דסמפון, ואולי צ"ל דבודק בקרוביו קודם שהכניסה לחופה).

(ב) בין הוא בין אביה יכולין לעכב- לכאו' תמוה, איך היא יכולה לעכב, הרי כיון שאביה נתרצה להקידושין (ובפרט לרוב ראשונים דס"ל דמהני למפרע), איך היא אח"כ יכולה לעכב, הרי כיון שהיא עושה המעשה קידושין, והאב נתרצה ועי"ז יש כאן דעתו במעשה קידושין, א"כ מה לי שהיא מוחה, אף אם מחאתה היתה קודם ריצוי האב. וכ' תוס', דכיון דמה דאמר' דמהני הקידושין הוא משום דזכות הוא לו, א"כ היכא דבתו

שמקדשה בראוי ואינו ראוי, לא הוי קידושין. וא"כ, למ"ד דמהני הקידושין, עכצ"ל דכוונתה רק על הפרוטה, כיון שהיא בעין, ואין דעתה על המלוה שאינה בעין. ומה שאמר מלוה, ביאר הרשב"א דכוונתה לקבל הפרוטה לקידושין, ועל מנת שתהא המלוה נמחל, אבל אי"ז הקידושין ממש. וע'

בשו"ת רעק"א (תנינא נ"ו, ד"ה ובאמת) שהעיר דלכאו' יש ראי' מסוגיין דלא אמרי' דהיכא שמכוון לקנות בקנין שאינו מועיל, ובאותה שעה עושה ג"כ קנין המועיל דהקנין מהני. דאם באמת הי' מהני, א"כ למה לא מהני מחמת הא דהי' דעתה ג"כ אפרוטה, דזהו קנין המועיל. וכ' דאולי יש לחלק בין מציאה, די"ל דמהני, ובין קידושין, די"ל דלא מהני, משום דכל היכא דצריך דעת מקנה, י"ל דבכה"ג לא מהני קנין המועיל אם דעת המקנה על הקנין שאינו מועיל. עוד כ' לחלק דאולי קידושין גרוע טפי, וכמו דמצינו דאשה בפחות מש"פ לא מקניא נפשה, א"כ אולי ג"כ כאן, אין רצונה להקנות נפשה פחות משיעור המלוה, ואולי פרוטה גנאי הוא לה, וא"כ, אפי' אם בשאר קניני כסף הי' שפיר שייך קנין המועיל וקנין שאינו מועיל, בקידושין לא מהני.

רב אמר מעות חוזרים, ושמואל אמר מעות מתנה- ע' בהמקנה דצידד דאולי רב ושמואל נח' לטעמייהו, דכ"ע מודו דרובא דאינשי נותנים לשם פקדון, וס"ל לרב ס"ל דכיון דרובא דאינשי לפקדון יהבי, ממילא יכול לגבותה ממנה, דהולכין בממון אחר הרוב. אבל שמואל ס"ל, דכיון דאיכא מיעוטא דנותנים לשם מתנה, א"כ א"א להוציא ממנה, משום דאין הולכין בממון אחר הרוב.

וולימא לה לשום פקדון, סבר לא מקבלה- יש לע', אם כוונתו משום שלא תרצה לקבל אחריות, א"כ מה מועיל ליתן לה לשם קידושין, הרי היא חושבת שהוא קידושין ואינה פקדון, ולכן אינה מקבלת אחריות על עצמה. וע' בהערות להגרי"ש שכ' שיש להסתפק בחיוב שמירה דידה, האם היא באמת חושבת שומרת על הדמים או לא, דלכאו' מסברא י"ל דאינה שומרת, שהרי לא קיבלה לשם קידושין. אולם כ' דלכאו' יש

יש בכולן ש"פ מקודשת, היינו לחומרא, ולמה צריך לזה, הרי אפי' אם אין מצטרפים לש"פ מקודשת לחומרא. ותי' הפנ"י שיש נפק"מ לפי מש"כ הריטב"א בעצמו ב"ב, דבדבר שאינו מתקיים עד מדי לא חיישינן שמא ש"פ הוא במדי, וא"כ נפק"מ לדבר שאינו מתקיים, דרק אם מצטרפים לש"פ מקודשת לחומרא. א"נ דשם ס"ל דשמא ש"פ במדי הוא חשש דרבנן, וכאן יהי' ספק דאורייתא.

ה) אלא אסיפא, ואפי' בקמייתא, והא מלוה היא- הק' המהרש"ל, דלפ"ז משמע דאם היינו אמרי' דהמקדש במלוה מקודשת, הי' המשנה א"ש. אבל עדיין ק', דא"כ למה צריך שיהי' בא' מהן ש"פ, הרי אם מקדש במלוה מקודשת, לצטרף כל מה שכבר נתן לה לפרוטה, וא"כ תהי' מקודשת אפי' אם אין בא' מהן ש"פ, כל זמן דבצירוף כולם איכא ש"פ. ותי' דכיון דכבר אכלה מעיקרא מה שהוא פחות מש"פ, א"כ אין כאן מקום לחול הקידושין, דכבר אינו בעין מה שהיא אכלה כבר, וכדי לחול הקידושין בעינן צירוף גמור. משא"כ אם יש ש"פ בא' מהן, אף דנותן לה כולם בהקידושין, מ"מ כיון דיש ש"פ בא' מהן, א"כ חל עלי' הקידושין מיד, והשאר הוי כעין תנאי שיהי' ג"כ בצירוף, וא"כ בכל ענין מצטרפי. וכ' המהרש"א דחילוק של המהרש"ל דחוק הוא, והוא כ' דבאמת קו' המהרש"ל אינה מתחלת, דאדרבה, מוכח מכאן דלא ס"ל דמקדש במלוה מקודשת, מהא גופא דבעינן ש"פ באחד מהם, ולא מהני לצרף אותן שאכלה כבר, וע"ז גופא הק' הגמ' דהא מלוה היא, וכיון דע"כ ס"ל דמקדש במלוה אינה מקודשת, וא"כ בקמייתא נמי לא תהני, אף אם שו"פ, משום דמלוה היא.

ו) ש"מ המקדש במלוה ופרוטה דעתה אפרוטה- כ' האבני מלואים (כ"ח, ל"ז) דהיינו דדעתו רק אפרוטה, דאם כוונתו דדעתו ג"כ אפרוטה, א"כ מהו הביאור במ"ד דדעתו אמלוה, האם ס"ד שיהי' דעתו דוקא אמלוה. וא"כ, מה שאינה מקודשת, היינו משום דדעתה על שניהם. והביא זה ג"כ משו"ת הרשב"א (אלף רל"ג) דס"ל כן, דכל

(א) ותיהוי תרומה ויחזור ויתרום- הק' הריטב"א, הא כיון דמיירי בעם הארץ דיודע ואינו יודע, וא"כ הוא הפריש בחשבו שהוא חלה ממש, וא"כ למה חוזר ויתרום, הרי הפרשה בטעות הוא, ומדינא הוי גזל ביד כהן, ולימא דשפיר הדרה לבעלים משום גזירה דאכיל בעל הבית בטיבלה. ותי' דהכי הק' הגמ', אע"ג דהפרשה בטעות הוא, מ"מ למה הדרא לי', והא מן הנקוב על שאינו נקוב נמי תרומה בטעות הוה, ומ"מ לא הדרא לי', אלא אמרי' דכיון שנתנה לשם תרומה נתקיים מחשבתו ותהא תרומה לכהן, ויחזור ויתרום. ואף כאן נמי, כיון שהוא טועה וסבור שהפרשתו הפרשה בקבלת כהן, נימא לי' שהוא תרומה כמו שהוא סבור, ויחזור ויתרום פעם שנית.

להוכיח להיפוך, דבאמת יש חיוב שמירה, דאם הוי' מסירת הדמים כאן בלא אחריות שומר, א"כ למה לא תקבל לשם פקדון בלא אחריות, אע"כ דודאי קיבלה בדין אחריות, ואף דקיבלה לשם קידושין, מ"מ כמו שהוא יודע שאין קידושין תופסין באחותו, ה"נ היא יודעת, ואעפ"כ קיבלתו לשם פקדון ועם אחריות, וגם הוא יודע שהיא יודעת [אולם א"כ לכאוי' ק', מה הרויח במה שאמר לה לקבל לשם קידושין, וע"ע].

(ט) המפריש חלתו קמח אינו חלה- כ' רש"י דהמקור להא דאינה חלה הוא משום דכתיב עריסותיכם, דצריך להיות עיסה. והק' הרמב"ן, הרי גם בתרומה כתיב דגנך, והיינו לאחר מירוח, אולם אם הקדימו בשבלים תרומתו תרומה, ומבואר דקרא דכתיב הוא רק לכתחלה, וא"כ מ"ש בחלה דנקט הגמ' בפשטות דהוי לעיכובא. ותי' דבאמת יש ג' מדרגות, קודם שנתן המים להקמח הרי הוא כמו דגן קודם הבאת שלישי, שאין התרומה חלה כלל (וע"ש בהמשך דמדמהו לפירות מחוברים, וכבר הק' בהגהות הגרא"ז הסתירה), ולאחר נתינת מים הוי כמו דגן קודם מירוח, דלכתחלה אין מפרישין חלה, אבל אם הפרישו אז מהני, ולאחר שגלגל דינו כמרוח. וע"ע בחי' הגר"ח על הרמב"ם (ביכורים ח', ו') דג"כ כ' כע"ז, והוא ביאר החילוק בגדרים, דמשעת נתינת מים כבר הוי עלה שם עיסה דשייך שיחול בה שם חלה, אבל החיוב להפריש חלה אינו בא עד שעת הגלגול, וע"ש מה שהאריך בזה.

(י) מי לא תנן מן הנקוב וכי- הק' המהר"ם, הא בלי שמואל יש להק' סתירה בבי' ברייתות, דבחלה אמרי' דאינו חלה והוי גזל ביד כהן, ובתרומה אמרי' דתרומה וחזור ויתרום, ומהו החילוק. וביאר דהמקשה הוי' ס"ל דאצל חלה הכל יודעים דאין מפרישין חלה היכא שהוא קמח, ולכן גמר ונתן לשם פקדון, משא"כ בתרומה, דאינו יודע כ"כ, י"ל דגמר ונתן לשם תרומה (דהיינו לשם מתנה), וק' רק לשמואל, דס"ל דהיכא דאדם יודע ממש, כגון במקדש אחותו, אמרי' דלמתנה הוא, כ"ש לגבי חלה לימא דמתנה הוא.